

WPROWADZENIE

Problemem łączącym wszystkie artykuły zebrane w niniejszym biuletynie jest przestrzeń. Przestrzeń jest tym szczególnym zasobem, który z jednej strony jest przedmiotem naszego gospodarowania, z drugiej miejscem interakcji i relacji. Decyduje o funkcjonowaniu sfery społeczno-gospodarczej, a do jej opisu, badania i wyjaśniania niezbędne jest podejście interdyscyplinarne od strony: ekonomicznej, geograficznej, socjologicznej, ekologicznej i urbanistycznej. Przestrzeń zatem może być rozumiana jako suma miejsc o określonej działalności, którym społeczność nadaje konkretne wartości.

Zaprezentowana w tym biuletynie tematyka artykułów pozwala zaklasyfikować je do czterech podstawowych grup:

1. Artykuły poświęcone problematyce gospodarki regionalnej, w układzie ogólnym, całego kraju, a także regionalnym, zwłaszcza regionów administracyjnych (województw, powiatów czy gmin).
2. Artykuły poświęcone osadnictwu miejskiemu, w tym polityce i gospodarce miejskiej.
3. Artykuły poświęcone regionom miejskim (w tym miejskim obszarom funkcjonalnym, osadnictwu w układzie regionalnym – województw, powiatów i gmin).
4. Artykuły metodyczne, w których dany obszar, wybrana miejscowość, a nawet poszczególne miejsca ze świata i Polski stanowiły przykłady objęte konkretnymi badaniami.

Do pierwszej grupy można zaliczyć 8 artykułów. J. Kudełko i Z. Ziolo w swoim opracowaniu podjęli próbę zastosowania miernika syntetycznego do oceny krajowej przestrzeni gospodarczej w układzie wojewódzkim. Trzy dalsze artykuły: K. Noworól, M. Wajdy i S. Guzdek poświęcone zostały ogólnej problematyce przestrzennej (w tym regionalnej) Polski. Kolejne cztery teksty dotyczyły różnorodnych analiz w Polsce w układzie wojewódzkim. M. Zdun w swoim opracowaniu dokonała diagnozy regionalnego zróżnicowania w kontekście aksjologicznym. W końcowej części artykułu autorka wprowadziła typologię (w oparciu o województwa) pozwalającą wyróżnić obszary spójne pod względem kultury honoru, osiągnięć i radości. Artykuł K.P. Wojdackiego poświęcony został ocenie zróżnicowania rozwoju bazy hotelowej w Polsce

w latach 2002–2017. Pozostałe dwa opracowania: M. Borowiec-Gabryś i T. Rachwała oraz M. Semczuka dotyczą szkolnictwa: pierwszy – wyższego, w skali całej Polski, a drugi – podstawowego, w województwie małopolskim.

Drugą grupę (13 artykułów) tworzą opracowania poświęcone tematyce miejskiej, przeważnie w skali Polski. Prace te podzielić można na dwie podgrupy. Pierwszą (6 artykułów) stanowią opracowania obejmujące szeroko rozumianą tematykę miejską. Do drugiej podgrupy zakwalifikowano 7 artykułów, których problematyka badawcza ograniczała się tylko do jednego miasta, względnie jego części (dzielnicy). Podgrupę artykułów poświęconych ogólnie osadnictwu miejskiemu otwiera praca S. Korenika i D. Rynio, stanowiąca teoretyczne rozważania na temat partycypacji społecznej w kształtowaniu kierunków rozwoju miasta. Dwa dalsze – omawiają tematykę miast inteligentnych (*smart*) i pracujących na markę jakości dla mniejszych społeczności (*slow*). Pierwszy z nich, autorstwa E. Farelnek, ma charakter teoretyczny. Autorka definiuje rodzaje miast i je charakteryzuje. W obrębie miast *slow* odnosi się do polskich miast należących do sieci Cittaslow. W drugim opracowaniu – A. Stanowickiej, dokonana została szczegółowa analiza 28 polskich miast należących do sieci Cittaslow, z których większość znajdowała się w województwie warmińsko-mazurskim, i ocena wpływu tej przynależności na ich rozwój. Do tej podgrupy zaliczyć można też artykuł A. Pawlika, który dokonał oceny konkurencyjności i poziomu rozwoju miast wschodniej Polski na prawach powiatu. M. Musiał-Malagó zajęła się problemem kurczących się miast w Polsce. Autorka przedstawiła m.in. sposoby pomiaru tego procesu. W kolejnym artykule A. Włoch-Szymła próbuje zdefiniować rozwiązania planistyczne niezbędne dla praktyki przestrzennej, mogące przyczynić się do podniesienia jakości życia, zwłaszcza w środowisku mieszkalnym. Zwrócona została szczególna uwaga na rozwiązania planistyczne Paryża, Wiednia, Malmö i Sztokholmu. Tematyka następnych 7 artykułów poświęcona została poszczególnym miastom, albo w całości (3 artykuły), albo ich częściom (4 artykuły). Opracowania dotyczą trzech miast: Katowic (2), Krakowa (4) i Łodzi (2). A. Rzeńca i A. Sobol dokonały analizy porównawczej wpływu budżetu obywatelskiego na kształtowanie przestrzeni miejskiej Katowic i Łodzi. E. Lechowska na przykładzie Łodzi dokonała oceny poziomu i jakości dostępności terenów zieleni, sportowo-rekreacyjnych, handlowo-usługowych, kultury, zdrowia i komunikacji publicznej dla osób starszych. M. Ilba dla odmiany ocenił funkcjonowanie komunikacji zbiorowej w Krakowie. Cztery artykuły dotyczyły szczegółowej analizy zjawisk na przykładzie wybranych fragmentów dwóch miast: Katowic (1) i Krakowa (3). A. Majorek i M. Janiszek zajęły się problematyką pustych przestrzeni na terenach poeksploatacyjnych po kopalni „Kleofas”, na przykładzie os. Witosa w Katowicach. Opracowanie B. Luchtera, M. Semczuka, P. Serafina, P. Węgrzynowicza i B. Zawilińskiej miało na celu prezentację rezultatów

badania ankietowych poświęconych stosunkowi mieszkańców dwóch dzielnic samorządowych w Krakowie do funkcjonowania tego typu jednostek pomocniczych. Wyniki zestawione zostały dla trzech zróżnicowanych pod względem charakteru zabudowy mieszkaniowej obszarów o przeważającym typie zabudowy (wielorodzinnym, jednorodzinnym i mieszanym). M. Tracz i M. Semczuk dokonali w swoim artykule oceny kierunku zmian zachodzących w przestrzeni miejskiej pod wpływem turystyki. Za przykład wybrali trzy rejony: dwa położone w pobliżu historycznego centrum Krakowa, a trzeci na Kazimierzu, niegdyś samodzielnym miście, obecnie dzielnicy Krakowa. W ostatnim artykule tej podgrupy D. Jopek na przykładzie dzielnic: Dębniki i Podgórze zajęła się problematyką rewitalizacji historycznych przestrzeni Krakowa.

Kolejna grupa, złożona z 4 artykułów, wpisuje się w problematykę regionów miejskich, obszarów zurbanizowanych oraz obejmuje treści z pogranicza tematyki regionalnej i miejskiej. Zaliczono tu m.in. opracowanie P. Gibasa i K. Heffnera, w którym autorzy zajęli się oceną dostępności rynku i usług publicznych dla mieszkańców gmin, poprzez wyznaczenie obszarów, w których dostępność do nich jest utrudniona. D. Kociuba i P. Serafin swoimi badaniami objęli miejskie obszary funkcjonalne w Polsce. D. Kociuba przedstawiła zakres wpływu ZIT na zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych, natomiast P. Serafin zbadał zmiany, które zaszły w ich zaludnieniu, ruchu naturalnym i wędrownym ludności w latach 2002–2017. W ostatnim artykule tej grupy B. Zawilińska i L. Kochel dokonały rozpoznania społecznego postrzegania rozwoju zabudowy w Ojcowskim Parku Narodowym i w jego otulinie na terenach znajdujących się w bliskim sąsiedztwie Krakowa.

Ostatnią grupę stanowi 5 artykułów, w których autorzy potraktowali obszary, fragmenty miast, a nawet pojedyncze obiekty, jako przykłady przyjętych przez nich w badaniach rozwiązań metodycznych. Należy tu wymienić opracowanie P. Gibasa, poświęcone analizie wymiaru fraktalnego form antropogenicznych, ujmowanych całościowo w skali kraju (Polski). Podejście tego rodzaju jest relatywnie rzadko wykorzystywane w badaniach przestrzennych. M. Malinowski, A. Petryk i J. Rybiński na przykładzie gmin trzech powiatów: gorlickiego, limanowskiego i nowosądeckiego dokonali oceny czynników środowiskowych i antropogenicznych, wpływających na lokalizacje obiektów zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych oraz podjęli próbę wskazania ich potencjalnych lokalizacji. Dla odmiany P. Śliz oceniła gospodarkę ściekową w zakresie stabilności i skuteczności unieszkodliwiania ścieków z wykorzystaniem statystycznej kontroli jakości – na przykładzie Oczyszczalni Ścieków Kujawy w Krakowie-Pleszowie. P. Węgrzynowicz zidentyfikował poszczególne elementy ekspozycji krajobrazowej wzdłuż fragmentów dwóch linii kolejowych w Krakowie (na trasie pomiędzy stacjami Kraków Lotnisko–Kraków Główny) i we Wrocławiu (wzdłuż linii kolejowej z Wrocławia

Głównego do stacji Wrocław Nadodrze). W świetle badań przeprowadzonych za pomocą map mentalnych autor zebrał informacje o negatywnym wpływie wielu rozpoznanych elementów na jakość krajobrazu. W ostatnim artykule tej grupy D. Szarejko-Worobiej, K. Rybak-Niedziółka i A. Długozima dokonały oceny krajobrazu wybranych miejsc pomieści na świecie i w Polsce.

Znacząca część artykułów powstała w oparciu o referaty wygłoszone na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Gospodarowanie przestrzemią miast i regionów – współczesne teorie i wyzwania praktyki*, zorganizowanej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie w październiku 2018 r. z okazji 60-lecia powstania Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN i jednocześnie 60-lecia Zakładu Geografii Ekonomicznej Katedry Gospodarki Regionalnej, współorganizatora tej Konferencji. Z tego też powodu artykuł zamykający niniejszy zeszyt „Biuletynu KPZK PAN”, autorstwa J. Wrony, poświęcony został historii tegoż Zakładu, jednego z najstarszych w strukturach organizacyjnych krakowskiej uczelni ekonomicznej – obecnie Uniwersytetu Ekonomicznego.

Bogusław Luchter, Piotr Serafin